Verslag maatschappelijk verantwoord beleggen 2021

C&A, Cradle to Cradle Certified ®

stichting pensioenfonds Provisum

juni 2022

INHOUDSOPGAVE

1. Voorwoord 3
2. Beleid maatschappelijk verantwoord beleggen 4
   2.1 Uitgangspunten beleid 4
   2.2 IMVB-convenant 4
   2.3 Negatieve impact (stap 2 van het ESG-due diligence proces) 5
   2.4 Thema's 6
   2.5 Instrumenten (stappen 3 en 6 van het ESG- due diligence proces) 6
3. Governance Maatschappelijk Verantwoord Beleggen 6
4. Beleggingsportefeuille 7
5. Uitsluitingen 8
6. Stemmen en engagement 9
   6.1 State Street 9
   6.2 Externe beleggingsmanagers 10
   6.3 Sustainalytics 11
7. ESG-integratie 12
   7.1 Toetsingscriteria beleggingsfondsen 12
   7.2 PRI-score 13
   7.3 Scorecard 13
   7.4 Groene obligaties 14
8. Klimaat 14
   8.1 CO^2-uitstoot 15
   8.2 Klimaatrisico's 16
9. Impact beleggingen 17
10. Onroerend goed 17
   10.1. Direct onroerend goed 17
   10.2. Indirect onroerend goed 18
11. Overige 18
   11.1 Betrokkenheids- en stembeleid 18
   11.2 SFDR 18
   11.4 UNPRI 19
   11.5 Beleggen in Nederland 19
   Bijlage 1: Nadere uitwerking uitsluitingsbeleid 21

1. Voorwoord

In dit verslag lichten wij ons beleid op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen toe en leggen wij verantwoording af over de uitvoering van het beleid in 2021.

Door de heftige ontwikkelingen in de wereld om ons heen (Covid, de oorlog in Oekraïne) was het soms lastig om de aandacht bij het maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) te houden. Toch hebben wij de afgelopen periode weer belangrijke stappen kunnen zetten om ons MVB-beleid op een hoger niveau te brengen. Het Convenant IMVB is nu bijna volledig in ons beleid verankerd, Sustainalytics is als engagement provider aangesteld en het bestuur heeft het klimaatbeleid goedgekeurd. Daarnaast hebben wij in 2021 een uitvraag bij de deelnemers inzake verantwoord beleggen gedaan.

Hoewel het bestuur wel ambitieus wil zijn op het terrein van MVB, moet bij de opzet en uitvoering van het verantwoord beleggingsbeleid ook rekening gehouden worden met de omvang en mogelijkheden van het fonds. Dat brengt met zich mee dat het fonds zich niet in de koppositie van de pensioenfondsen op het terrein van verantwoord beleggen kan bevinden. Maar dat is ook niet wat het bestuur beoogt. Wel om op een eigen wijze een steentje bij te dragen aan een leefbare en duurzame wereld. Om deze reden is recentelijk als onderdeel van de Missie als een van waarden opgenomen dat Provisum ernaar streeft om met de beleggingen -binnen de mogelijkheden- een positieve bijdrage te leveren aan de samenleving.

Een bron van zorg is de toenemende regeldruk en de complexiteit van de wet- en regelgeving inzake verantwoord beleggen voor pensioenfondsen. Soms lijkt hierdoor de primaire taak van een pensioenfonds, de uitvoering van de afgesproken pensioenregeling, naar de achtergrond te worden geschoven. Ook de oplopende kosten en de governance aandacht voor het onderwerp maatschappelijk verantwoord beleggen in relatie tot proportionaliteit zou meer aandacht mogen krijgen. Kritische noten, maar dat neemt niet weg dat het bestuur onverminderd grote waarde hecht aan haar verantwoordelijkheid voor een duurzame wereld.

We zullen ook in 2022 ons MVB-beleid verder vorm geven. In concreto, het streven is om dit jaar onze aandacht te richten op het ontwikkelen van het beleid inzake de thema's in het kader van het convenant IMVB, de Social Development Goals van de Verenigde Naties, impact beleggen en de consequenties van de SFDR-wetgeving.

Dit verslag is een aanvulling op ons integrale jaarverslag, geeft achtergrondinformatie en uitleg in samenhang met de beknopte rapportage in het jaarverslag. Aldus streven wij naar optimale transparantie over onze maatschappelijke bijdrage en bedrijfsvoering.

2. Beleid maatschappelijk verantwoord beleggen

2.1 Uitgangspunten beleid

In ons MVB-beleid worden milieu, sociale omstandigheden en (ondernemings-) bestuur ("ESG") in onze beleggingsbeslissingen in aanmerking genomen naast de gebruikelijke financiële aspecten van rendement, risico en kosten.

Het fonds belegt om een optimaal rendement te behalen tegen een aanvaardbaar risico. Het bestuur is van mening dat dit goed kan samengaan met maatschappelijk verantwoord beleggen. Het een staat het ander niet in de weg. Het bestuur is er voorts van overtuigd dat de factor duurzaamheid als onderdeel van maatschappelijk verantwoord beleggen van positieve invloed is op het risico-rendementsprofiel van de beleggingen en dat deze invloed in de toekomst steeds groter wordt.

Ook de deelnemers staan duidelijk positief tegenover maatschappelijk verantwoord beleggen zoals blijkt uit het onderzoek in 2021, 72% van de 850 respondenten vindt het belangrijk dat Provisum maatschappelijk verantwoord belegt en 80% geeft aan dat verantwoord beleggen best wat mag kosten.

In het beleggingsbeleid van het fonds wordt vooral gekeken naar de lange termijn resultaten van de beleggingen in combinatie met de aandacht voor economie, milieu, mens en samenleving. Uitgangspunt is (maatschappelijke) lange termijn waardecreatie. Dit leidend principe verwerkt het fonds o.m. door bij de selectie van de vermogensbeheerder en beleggingsmanagers ESG-informatie mee te laten wegen in plaats van alleen de financiële. Belangrijk om hier te vermelden is dat Anthos Fund & Asset Management, de vermogensbeheerder van het fonds, ESG nadrukkelijk meeneemt in haar eigen beloningsbeleid. Wij verwachten van onze dienstverleners overeenkomstig ons beleid en doelstellingen te handelen en streven naar langjarige samenwerking ten einde onze doelstellingen gezamenlijk te realiseren. Een positief, maar niet vooropgezet gevolg hiervan, is dat de maatschappelijke acceptatie van pensioenfondsen in het algemeen en dus ook van ons fonds wordt verhoogd.

Vanzelfsprekend wenst het fonds geen beleggingen te doen die op grond van het internationale recht zijn verboden of niet voldoen aan door Nederland ondertekende internationale verdragen. Bij de ontwikkeling van het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid zijn o.m. de volgende internationale normen en verdragen als uitgangspunt genomen:

- *Universele verklaring van de rechten van de mens;*
- *Verklaring van de ILO inzake fundamentele arbeidsrechten;*
- *Verklaring van Rio inzake milieu en ontwikkeling;*
- *Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie*
- *Verschillende verdragen op het gebied van controversiële wapens*

2.2 IMVB-convenant

Het fonds heeft in 2018 het IMVB convenant ondertekend. Hiermee committeert het fonds zich aan de principes van de OESO-richtlijnen voor Multinationale Ondernemingen en de UN Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's). Deze principes zijn daarmee (mede) het uitgangspunt voor het MVB-beleid van het fonds. Wij verwachten eveneens van AFAM, de

beleggingsmanagers en de bedrijven waarin wij beleggen dat zij conform deze internationale standaarden handelen en dit publiekelijk kenbaar maken.

In het convenant is afgesproken dat pensioenfondsen inzicht in hun beleggingen verwerven en handelen in lijn met de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Het hierbij behorende ESG-due diligence proces ziet er als volgt uit:

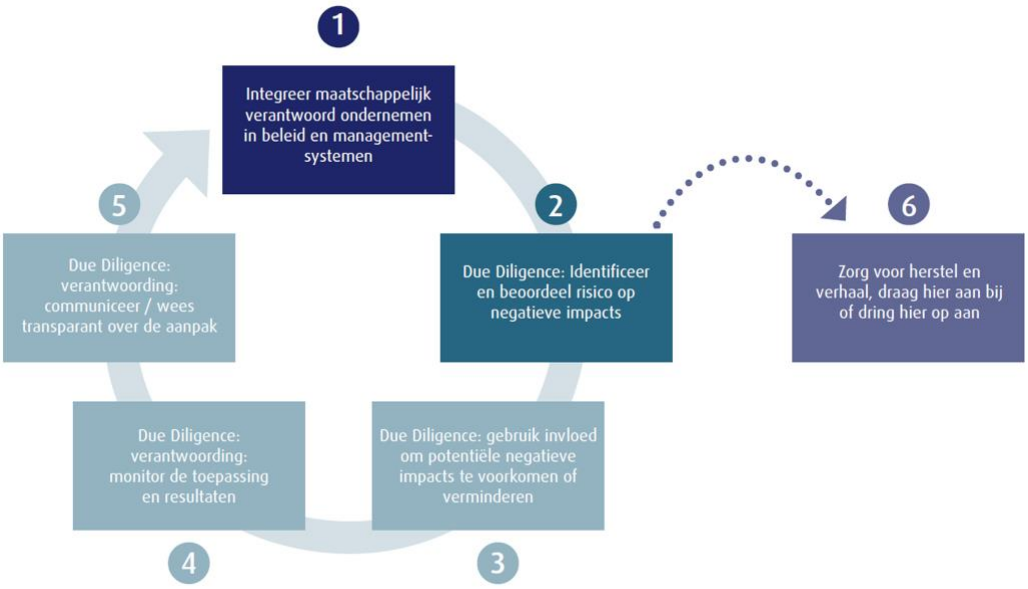

In het Beleid verantwoord beleggen worden de hiervoor beschreven stappen uitgediept, zie https://provisum.nl/downloads/#Beleidsdocumenten.

2.3 Negatieve impact (stap 2 van het ESG-due diligence proces)

Het fonds screent periodiek de aandelenportefeuille op ESG-risico's / financieel-materiële duurzaamheidsfactoren die (potentiële) negatieve impact hebben. Bij het screenen van de beleggingsportefeuille worden ook de (potentiële) negatieve impacts op de samenleving en milieu geïdentificeerd conform de OESO-richtlijnen.

Het fonds heeft het identificeren van de negatieve impact via AFAM uitbesteed aan Sustainalytics. Die voert de zgn. Global Standards Screening uit: een beoordeling in hoeverre een bedrijf internationale normen en standaarden overtreedt waarbij de basis de United Nations (UN) Global Compact Principles zijn.

Wanneer ondernemingen in de beleggingsportefeuille (potentieel) negatieve impact veroorzaken, gebruikt het fonds zijn invloed om deze impact te voorkomen en/of te mitigeren en herstel en/of verhaal mogelijk te maken. De instrumenten die hiervoor worden gebruikt, worden in een volgend hoofdstuk omschreven.

Daarnaast doet Sustainalytics op van tevoren bepaalde producten/sectoren uit hoofde van principiële overwegingen een screening; zie hierna uitsluitingen.

2.4 Thema's

Het fonds wenst aan alle drie de ESG-pijlers, te weten milieu/klimaat (E), sociale verhoudingen (S) en ondernemingsbestuur (G) voldoende aandacht te besteden. Het fonds beschouwt de klimaatuitdagingen als zeer urgent. Hiervoor is beleid ontwikkeld, zie hoofdstuk 8. De overige thema's dienen nog verder te worden uitgewerkt. In een onder de deelnemers gehouden enquête over maatschappelijk verantwoord beleggen (2021) onderschrijven de deelnemers de themakeuzes van het fonds.

2.5 Instrumenten (stappen 3 en 6 van het ESG- due diligence proces)

Hieronder worden de instrumenten genoemd, die gehanteerd worden om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren. Vanaf 2022 zijn er geen bedrijfsobligaties meer in de strategische beleggingsmix opgenomen en worden in het vervolg om deze reden beperkt behandeld. De hierna beschreven instrumenten zijn eveneens (nog) niet van toepassing op de in 2022 te verwerven beleggingen in hypotheken.

De instrumenten zijn:

- Uitsluitingen;
- Stemmen;
- Engagement;
- ESG-Integratie;

Vanaf hoofdstuk 5 worden de instrumenten nader toegelicht met de behaalde resultaten in 2021.

3. Governance Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van het maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid inclusief de beginselen en ambities die hieraan ten grondslag liggen. Het bestuur laat zich daarbij adviseren door de Beleggingscommissie, die tevens toezicht houdt op de uitvoering van het beleggingsbeleid. De Beleggingscommissie heeft een werkgroep maatschappelijk verantwoord beleggen ingesteld om de commissie te ondersteunen op het terrein van het verantwoord beleggingsbeleid. De werkgroep heeft als taak de Beleggingscommissie te adviseren en voorstellen te formuleren op het terrein van het verantwoord beleggingsbeleid. De werkgroep assisteert ook bij het toezicht op de uitvoering van het beleid.

Om een draagvlak voor de keuzes over maatschappelijk verantwoord beleggen onder de belanghebbenden te creëren stemt het bestuur wijzigingen af met het Verantwoordingsorgaan. Voorts legt het bestuur verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid. Daarnaast heeft het fonds in 2021 een uitvraag bij de deelnemers inzake verantwoord beleggen gedaan.

Het fonds maakt gebruik van een vermogensbeheerder, Anthos Fund & Asset Management B.V. (AFAM). In het contract met de vermogensbeheerder zijn afspraken gemaakt over de selectie van de beleggingsmanagers (beleggingsfondsen en mandaat), waarvan ESG-criteria onderdeel uitmaken. Er zijn eveneens heldere afspraken gemaakt over de bewaking middels SLA's van financiële en niet-financiële informatie. De prestaties van de beleggingsmanagers worden jaarlijks beoordeeld op basis van geleverde beleggingsresultaten, kosten en ESG-criteria. De vermogensbeheerder wordt tenminste eenmaal in de drie jaar uitgebreid beoordeeld.

Het bestuur informeert de deelnemers over het gevoerde beleid via de website Verantwoord beleggen - Provisum , het pensioenbericht, jaarverslag en dit verslag.

Voor de beleggingen ten behoeve van de DC-regelingen (ca. 1% van het totaal van het door het fonds beheerde vermogen) is het beleid van de door Robeco geselecteerde fondsen van toepassing.

4. Beleggingsportefeuille

Per 31 december 2021 bedroeg het vermogen ruim € 1,7 miljard en was als volgt verdeeld over de verschillende beleggingscategorieën:

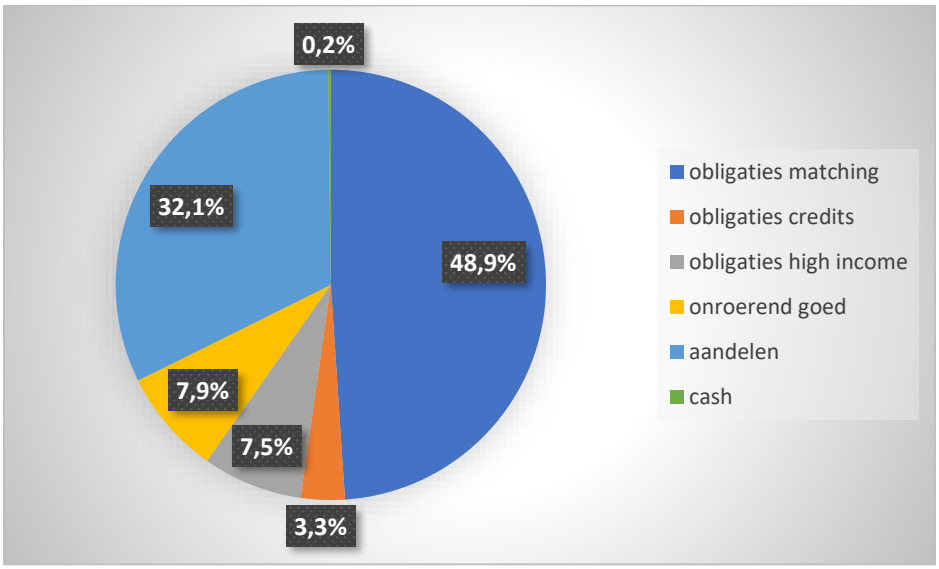

Het bestuur heeft besloten om met ingang van 2022 de strategische beleggingsmix te veranderen; de portefeuilles obligaties investment grade en high yield zullen worden verkocht en hypotheken zullen als beleggingscategorie met een allocatie van 5% worden toegevoegd.

De aandelenportefeuille is voor 50% passief en voor 50% actief belegd. Voor het actieve deel selecteert AFAM de beleggingsfondsen op basis van criteria die door het pensioenfonds zijn vastgelegd. Het passieve deel van de aandelenportefeuille is ingericht middels een mandaat bij State Street.

De matchingportefeuille wordt direct door AFAM belegd en dient om het renterisico van de pensioenverplichtingen af te dekken. Om deze reden wordt binnen deze portefeuille uitsluitend belegd in AAA- en AA- staatsobligaties uitgegeven in euro's. De overige obligaties worden belegd door middel van beleggingsfondsen.

Provisum heeft een deel van de onroerend goed portefeuille (42%) direct belegd in winkels in Nederland. Deze directe onroerend goed portefeuille wordt afgebouwd ten gunste van het overige onroerend goed dat indirect belegd is via beleggingsfondsen.

5. Uitsluitingen

Het fonds sluit het volgende uit:

a. Ondernemingen die betrokken zijn bij de productie en/of handel in controversiële wapens.
b. Ondernemingen die betrokken zijn bij tabak, pornografie of gokken, palmolie en verkoop van wapens aan burgers.
c. Ondernemingen in de fossiele sectoren arctic olie, olie uit teerzand en steenkool om een CO^2 reductie te realiseren (met ingang van 22 april 2022)
d. Ondernemingen die duidelijk en op grove wijze de principes van het UN Global Compact schenden. De UN Global Compact is een initiatief van de Verenigde Naties en stelt zich ten doel om bedrijfsactiviteiten en -strategieën overal ter wereld in overeenstemming te brengen met algemeen geldende principes inzake mensenrechten, arbeid, milieu en anti-corruptie.
e. Staatsobligaties die zijn uitgegeven door landen die het onderwerp zijn van sancties van de EU tegen de centrale overheid zodanig dat er sprake is van een wapenembargo (Wit-Rusland, Centraal Afrikaanse Republiek, Iran, Libië, Myanmar, Noord-Korea, Rusland, Somalië, Zuid-Soedan, Soedan, Syrië, Venezuela en Zimbabwe).

Voor meer details wordt verwezen naar bijlage 1.

Provisum maakt gebruik van de screening- en research capaciteiten van Sustainalytics. Deze organisatie houdt zich actief bezig met wereldwijd onderzoek naar maatschappelijke thema's en voert analyses uit op het gebied van duurzaamheid ten aanzien van beleggingsportefeuilles. Sustainalytics onderzoekt welke ondernemingen en landen naar aanleiding van de door het fonds gedefinieerde uitgangspunten moeten worden uitgesloten en stelt elk half jaar een uitsluitingslijst op die ter goedkeuring aan de beleggingscommissie wordt voorgelegd, waarna State Street de portefeuille in lijn brengt met de vereisten van het fonds. Voor dit rapport is de lijst van 1 januari 2022 gebruikt. Dit heeft geleid tot de uitsluiting van 192 ondernemingen. Voor de lijst van uitgesloten ondernemingen wordt verwezen naar Uitsluitingen - Provisum.

Als een van de investeerders kan Provisum de beleggingsmanagers van beleggingsfondsen niet opleggen de uitsluitingslijst toe te passen. Dat kan alleen bij een mandaat. Toch wordt de screening ook toegepast op de beleggingen middels beleggingsfondsen. Indien een fonds meer dan de benchmark (de MSCI All countries World Index) is belegd in een uitgesloten categorie, zal Provisum met AFAM in overleg treden over eventueel te nemen acties, inclusief een mogelijke beëindiging van de investering in het fonds.

De matchingportefeuille wordt niet gescreend, omdat de karakteristieken van de beleggingen niet tot uitsluitingen leiden. Het mandaat State Street is momenteel zo opgezet dat er niet direct in opkomende markten wordt belegd, maar via een MSCI-EM-futures-contract. Op dit gedeelte (11,09%) is de uitsluitingslijst niet van toepassing.

De resultaten van de screening 2021 zijn als volgt:

Uitsluitingen:	Aandelen		Obligaties IG		Obligaties HY		Emerging Markets	
	2020	2021	2020	2021	2020	2021	2020	2021
Controversiële wapens	0,07%	0,13%	0,89%	0,17%	0,12%	0,40%	-	-
Global Compact Violators	0,26%	0,04%	0,72%	0,00%	1,29%	0,14%	-	-
Landen die onderworpen zijn aan sancties EU	-	-	-	-	-	-	7,61%	5,70%
Tabak	0,08%	0,04%	0,77%	0,78%	1,12%	0,19%	-	-

Pornografie	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,16%	0,00%	-	-
Gokken	0,11%	0,02%	0,00%	0,00%	2,22%	1,41%	-	-
Palmolie	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%	-	0,00%

In vergelijking met 2020 was er zowel in de aandelen als obligatieportefeuilles een daling van onze beleggingen in uitsluitingen. Uitzondering vormt de categorie controversiële wapens, waar er sprake was van een kleine stijging van 0,07% in 2020 naar 0,13% in 2021 bij aandelen en 0,12% naar 0,40% bij de obligaties High Yield. Er waren geen aandelenbeleggingen in pornografie, palmolie en verkoop van handwapens.

Rusland
Als gevolg van de invasie in de Oekraïne door Rusland zijn vele sancties en verordeningen door de Europese Unie c.q. Nederland en de VS afgekondigd. Pensioenfondsen behouden de verantwoordelijkheid om sanctiewetgeving tijdig en accuraat bij te houden en na te leven.
In de aandelenportefeuille zijn de posities tot nul teruggebracht. Voor Russische staatsobligaties in de EMD-fondsen ligt het minder eenvoudig dan bij aandelen omdat bestaande Russische staatsobligaties (in de secundaire markt vóór 1 maart 2022) nog niet zijn gesanctioneerd. De exposure op Russische staatsobligaties in de EMD-fondsen bedroeg circa 4% bij een benchmark exposure van 7%.

6. Stemmen en engagement

6.1 State Street

Op aandeelhoudersvergaderingen kan gebruik worden gemaakt van het recht om te stemmen. Bij engagement gaat een fonds in gesprek met de top van een onderneming om het bedrijf aan te sporen aanpassingen in de strategie of governance door te voeren teneinde meer maatschappelijk verantwoord te opereren.

Beide instrumenten zijn alleen mogelijk wanneer een pensioenfonds de aandelen in bezit heeft (mandaat bij State Street) en derhalve niet in het geval van beleggingsfondsen. Provisum gaat niet zelf de hele wereld over om te stemmen en gesprekken te voeren, maar laat dit uitvoeren door State Street. Provisum heeft zich hiervoor aangesloten bij het stem-en engagementbeleid van State Street, Asset Stewardship | SSGA, zie ook Stewardship-verslag over 2021.

Het engagement en stemgedrag van de State Street portefeuille was als volgt,

State Street Global Advisors[1]	Gegevens Provisum 2021	Gegevens Provisum 2020
Aantal meetings waarin gestemd is	1.549	1.470
Aantal landen	31	31
Voorstellen van het management	19.295 keer gestemd (20.880 ingediende voorstellen)	18.973
Gestemd tegen het management	1.794 (9%)	10%
Voorstellen van de aandeelhouders	516 keer gestemd (546 ingediende voorstellen)	624

[1] Per 31 december 2021. Bron: State Street Global Advisors.

Gestemd tegen het management	111 (20%)	21%

In 2021 is State Street met 637 bedrijven uit de portefeuille van Provisum het gesprek aangegaan over meer dan 1.000 ESG-kwesties (E: 246; S: 364; G: 438). Dit is voor zowel E als S een stijging van het aantal gesprekken ten opzichte van het afgelopen jaar (E: 141; S: 287). Deze gesprekken vonden plaats bij bedrijven over de hele wereld, maar met name in de VS (374) en in Europa (126). De rest vond plaats in Australië (47), het VK (34), Japan (27), Canada (11). State Street koppelt zijn engagement aan stemmomenten en daarom vond meer dan de helft van de gesprekken voorafgaand aan een stemmoment plaats. Dat is ook een goed moment voor engagement bij bedrijven, met name wanneer er toegang tot het bestuur nodig is.

6.2 Externe beleggingsmanagers

Alle beleggingsmanagers hebben een goed ontwikkeld beleid wat betreft stemmen en engagement. Ze doen verslag van de ontwikkelingen op het vlak van hun engagement en stemresultaten, echter wel in verschillende formats, detailniveaus en uitvoering. Dit levert de uitdaging op om alle rapporten samen te voegen en de totale impact goed in kaart te brengen. AFAM is voortdurend in gesprek met de fondsmanagers om de verslaglegging te verbeteren en ervoor te zorgen dat de verslagen specifiek genoeg zijn, zodat de behaalde resultaten in de toekomst beter kunnen worden samengevoegd en vergeleken.

Afgelopen jaar deden de meeste beleggingsmanagers verslag op bedrijfsniveau. Dit jaar deed een aantal van hen al verslag op zowel bedrijfsniveau als specifiek over het fonds waarin Provisum heeft belegd. Waar mogelijk is de analyse gebaseerd op de verslagen waarin specifiek op het niveau van Provisum verslag is gedaan. Alle beleggingsmanagers hebben een stembeleid en een goed ontwikkelde governance ten aanzien van dit onderwerp, meestal uitgevoerd via ISS of Glass Lewis.

Er is door de beleggingsmanagers in ongeveer 6.500 vergaderingen gestemd. In 2020 stemden de beleggingsmanagers in 89% van de stemmingen in het voordeel van het management van het bedrijf en in 11% van de stemmingen tegen. In 2021 zien we dat gemiddeld 23% van de stemmen tegen het voorstel van het management was. Wat betreft thema's komen de stemmingen overeen met de agenda's van de vergaderingen. Dit houdt in dat de gebruikelijke onderwerpen waarover werd gestemd waren: benoemingen van bestuursleden, de compensatie van bestuursleden, overnames, compensatie buiten het salaris om, preferente aandelen en dergelijke. In de VS vindt het grootste deel van het engagement en stemgedrag plaats, gevolgd door Australië, Europa en Azië.

Ten aanzien van de externe beleggingsmanagers is er sprake van twee niveaus van engagement: engagement van AFAM met de externe managers en engagement van de beleggingsmanagers met de bedrijven in de fondsen. Over de eerstgenoemde vorm van engagement wordt in een volgend hoofdstuk gerapporteerd.

Hoewel het lastig is om de precieze aantallen van engagement samen te voegen en hierover verslag te doen, heeft AFAM een ruwe cijfermatige inschatting gedaan van de onderwerpen en landen waar de meeste engagements betrekking op hadden.

In totaal vonden zo'n 6.000 gesprekken plaats (2020: 5.500).

- Milieu: ruwweg 2.000 gesprekken hadden hierop betrekking, gelijk verdeeld over obligaties en aandelen. Ongeveer 700 van deze gesprekken gingen over klimaatverandering. Meer specifieke onderwerpen waren milieuvervuiling, milieu-

aspecten in de toeleveringsketen, verslaglegging conform TCFD, milieubeleid, het voldoen aan de 2-graden-doelstelling of lager en klimaatstrategie.

- Maatschappelijk: zo'n 1.400 gesprekken gingen over maatschappelijke kwesties, zoals diversiteit en inclusiviteit, human capital management en gezondheid en veiligheid. De focus ligt doorgaans op financieel materiële risico's, maar soms ook op principiële negatieve gevolgen wat betreft moderne slavernij, kinderarbeid en gemeenschapsrechten.

- Governance: van oudsher is governance het engagementthema dat het meest ontwikkeld is en dat financieel het meest relevant is. Dit zien we ook terug in het stemgedrag. Ongeveer 2.100 gesprekken hadden betrekking op dit onderwerp. De thema's die hierin terugkomen, zijn in lijn met de agenda van de aandeelhoudersvergadering: de structuur van het bestuur, algemene governance en de financiële verslaglegging, rechten van de aandeelhouders, een stem in de beloning/remuneratie en een aantal onderwerpen die wat meer ethisch van aard zijn, zoals corruptie, diversiteit en cultuur.

6.3 Sustainalytics

Het fonds heeft ervoor gekozen om naast de hiervoor beschreven engagementactiviteiten een "eigen" engagement provider in te zetten om de engagement activiteiten meer kracht bij te zetten en deze specifieker te kunnen richten op thema's die het fonds belangrijk acht en op de ondernemingen die in de portefeuille van het fonds zitten. Deze engagementactiviteiten heeft het fonds vanaf medio 2021 via AFAM uitbesteed aan Sustainalytics. Sustainalytics voert de dialoog met ondernemingen (zowel met ondernemingen in het directe mandaat als met ondernemingen in de beleggingsfondsen), waarbij wordt samengewerkt met andere aandeelhouders. Het belangrijkste doel van deze dialoog is om maatschappelijke problemen aan de orde te stellen en de ondernemingen aan te sporen negatieve maatschappelijke impact op te lossen.

Engagement op basis van negatieve impact bevat vier doelstellingen:
- De negatieve impact moet worden beëindigd;
- De onderneming moet zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden;
- De onderneming moet voldoende maatregelen nemen om toekomstige incidenten te voorkomen;
- De onderneming moet transparant zijn over de genomen maatregelen.

Provisum heeft drie engagementprogramma's omarmd:

- Global Standards-engagement – dit betreft gesprekken met bedrijven over de negatieve impact en mogelijke of daadwerkelijke schendingen van de Global Compact-normen van de VN en de thematische hoofdstukken van de OSEO-richtlijnen. Bedrijven worden aangespoord om te zorgen voor herstel en/of verhaal voor benadeelden indien van toepassing.
- Engagement met betrekking tot materiële risico's – gericht op hoog risico bedrijven wat betreft alle ESG-onderwerpen.
- Thematische engagementprogramma's – gericht op het verbeteren van de impact van bedrijven middels engagement en op specifieke thema's. De zes thema's waar Provisum zich op richt zijn: toekomstige voedselvoorziening, duurzame bebossing en

financiering en klimaatverandering, verantwoorde cleantech, moderne slavernij, het verbeteren van de mensenrechten, en human capital en de toekomst van het arbeidsproces.

Voor gedetailleerde informatie wordt verwezen naar Stemmen en engagement - Provisum

7. ESG-integratie

Als onderdeel van het beleggingsbeleid verwacht Provisum van AFAM en de beleggings-managers dat zij conform de OESO-richtlijnen en UNGP's handelen. Dit is met ingang van april 2022 ook toegevoegd als toetsingscriterium ten aanzien van de beleggingsmanagers, zie hierna. Het MVB-beleid van het fonds is opgenomen als onderdeel van de overeenkomst met AFAM. Jaarlijks wordt hierover door AFAM gerapporteerd.

7.1 Toetsingscriteria beleggingsfondsen

Zoals hiervoor is aangegeven belegt Provisum voor een groot deel via beleggingsfondsen in aandelen en obligaties. Omdat bij een beleggingsfonds Provisum niet de eigenaar is van de aandelen, is het voor Provisum niet mogelijk om te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen en is het moeilijker om in gesprek te gaan met ondernemingen over hun gevoerde maatschappelijk verantwoord beleid. Provisum heeft daarom criteria opgesteld om de beleggingsfondsen te toetsen op hun verantwoorde beleggingsbeleid. De criteria zijn:

1. De beleggingsmanager heeft de UN Principles for Responsible Investment (UNPRI) verklaring ondertekend,
2. De beleggingsmanager heeft een verantwoord beleggingsbeleid,
3. De beleggingsmanager heeft een uitsluitingsbeleid voor ondernemingen die betrokken zijn bij controversiële wapens, (alleen bij aandelen),
4. De beleggingsmanager heeft een uitsluitingsbeleid voor gesanctioneerde landen, (alleen bij obligaties),
5. De beleggingsmanager heeft een stembeleid, (alleen bij aandelen),
6. De beleggingsmanager heeft een engagementbeleid, (alleen bij aandelen),
7. De beleggingsmanager heeft zich geconformeerd aan de OESO-richtlijnen en UNGP's (alleen bij aandelen), m.i.v. april 2022.

De vermogensbeheerder zal alleen in beleggingsfondsen beleggen als aan deze zeven criteria (4 criteria bij obligatiefondsen) wordt voldaan. Uitzonderingen zijn mogelijk, mits deze na overleg met en vervolgens door de Beleggingscommissie zijn goedgekeurd. AFAM voert regelmatig overleg met de managers van de beleggingsfondsen om verbeteringen in het beleid en in de rapportages aan te brengen. In het volgende overzicht is aangegeven in hoeverre de beleggingsmanagers voldoen aan de criteria.

Toetsingscriteria	Aandelen		Fixed Income IG		Fixed Income HY		Emerging Markets	
Jaar	**2020**	**2021**	**2020**	**2021**	**2020**	**2021**	**2020**	**2021**
Aantal managers	15	15	3	4	5	5	5	5
UNPRI ondertekend	15	15	3	4	5	5	5	5
Eigen verantwoord beleggingsbeleid	15	15	3	4	5	5	5	5

Uitsluitingsbeleid controversiële wapens	8	14	3	4	4	4	-	-
Uitsluitingsbeleid gesanctioneerde landen	-	-	-	-	-	-	0	0
Stembeleid	15	15	-	-	-	-	-	-
Engagementbeleid	15	15	3	3	5	5	-	-

7.2 PRI-score

ESG-integratie is een belangrijk onderdeel van het beleggingsproces van AFAM waar het gaat om het selecteren en monitoren van de beleggingsmanagers. AFAM voert een constante dialoog met de externe managers en hun ESG-teams om tot een verbetering te komen van ESG-integratie, uitsluitingen en rapportage.

AFAM heeft de UN Principles for Responsible Investment (PRI) ondertekend. UNPRI is een netwerk van grote institutionele beleggers, opgericht in 2005 op initiatief van de Verenigde Naties. AFAM heeft in 2020 de eerste score ontvangen, een overall score van A (hoogste score is A+). Als onderdeel van het selectie-en monitoringsbeleid vraagt AFAM ook de PRI-assessmentscores op van de beleggingsmanagers. In tegenstelling tot vorig jaar zijn in dit verslag de PRI-assessmentscores van de externe managers niet opgenomen, omdat de resultaten van de PRI-assessment in 2021 met een jaar zijn uitgesteld als gevolg van problemen met het nieuwe rapportageplatform van PRI.

7.3 Scorecard

Om het selectie- en monitoringproces gestructureerd en georganiseerd aan te pakken, gebruikt AFAM een ESG scorecard. Van iedere fondsmanager wordt de ESG-integratie in hun beleid en strategie, in het beleggingsproces, actief aandeelhouderschap en monitoring en verslaglegging in kaart gebracht en wordt een score toegekend aan de manager. Hierdoor worden de managers geholpen om zich te verbeteren, waarvan beide partijen beter worden. Er wordt de volgende classificatie gehanteerd, 'Laggards', 'Novices', 'Professionals' en 'Leaders'. Alle beleggings-managers behaalden een score van tenminste Professionals en Leaders.

Naast het meten van de kwaliteit van de ESG-integratie is AFAM gestart met het meten van de potentiële impact van de fondsen waarin wordt belegd. Hiervoor wordt het ABC-raamwerk van het Impact Management Project (IMP), Home - Impact Management Project, gehanteerd. Er wordt gebruik gemaakt van drie classificaties van de fondsen:

1. voorkomt schade; de fondsen hebben ESG geïntegreerd in hun beleggingsproces, maken gebruik van uitsluitingen en hun managers gaan actief de dialoog aan om zich ervan te verzekeren dat de negatieve impact wordt geminimaliseerd,
2. dragen daarenboven positief bij aan een bepaald thema, maar zijn nog niet in staat zijn de impact volledig in kaart te brengen of hier verslag over uit te brengen,
3. Dragen bij aan oplossingen door te beleggen in bedrijven die alles in het werk stellen om maatschappelijke of ecologische problemen op te lossen; deze zijn vaak meetbaar, of het fonds heeft ten minste de ambitie om de impact vast te stellen en hierover verslag te doen.

In het overzicht hieronder zijn alleen de fondsen opgenomen, die in kaart zijn gebracht en zijn opgeschaald naar 100% van het beheerd vermogen.

Veroorzaakt (mogelijk) schade	(A) Voorkomt schade		
		(B) Draagt positief bij aan de maatschappij	
			(C) Draagt bij aan oplossingen
1,1%	90,1%	3,4%	5,4%

Het duurzame beleggingsprofiel van de actieve aandelenportefeuille is in 2021 verder verbeterd door de toevoeging van een impact-beleggingsfonds.

7.4 Groene obligaties

Groene obligaties zijn leningen aan de overheid waarbij het geleende geld geïnvesteerd is in projecten die bijdragen aan een beter klimaat. AFAM heeft, rekening houdend met een maximum, de mogelijkheid om te beleggen in deze groene obligaties. Om te bepalen of het een een groene obligatie betreft hanteert het pensioenfonds de "Green Bond Principles" van de International Capital Market Association. Per ultimo 2021 bestond de matching portefeuille voor 15% uit green bonds.

8. Klimaat

In het Klimaatakkoord van Parijs, 2015, is afgesproken dat de opwarming van de aarde wordt beperkt tot minder dan twee graden Celsius ten opzichte van het pre-industriële tijdperk. Het streven is om de opwarming beperkt te houden tot anderhalve graad. Ook Provisum wil bijdragen aan het behalen van deze doelstelling. Dit niet alleen vanuit het maatschappelijk belang, maar ook uit "eigen belang". Veranderingen in het klimaat brengen potentieel grote risico's op een negatief effect op de waarde van de beleggingen met zich, maar biedt daarnaast ook kansen.

Er zijn met betrekking tot klimaat twee belangrijke risico's: het (financiële) transitierisico en het fysieke risico. Het financiële transitierisico komt voort uit (veranderingen in) de klimaataanpak van overheid en bedrijven en de impact die dat heeft op de (waarde van) de beleggingen. De fysieke risico's betreffen bijvoorbeeld overstromingen en extreme weersomstandigheden en de gevolgen daarvan voor de beleggingen.

De fysieke risico's zijn nog moeilijk te bepalen en te kwantificeren en zijn daarom niet in kaart gebracht.

AFAM meet elk half jaar in samenwerking met MSCI de CO^2-voetprint van de aandelen- en obligatieportefeuille van Provisum. Voor de rapportage wordt gebruik gemaakt van de methodologie van het Partnership for Carbon Accounting Financials (PCAF), waarbij AFAM zich heeft aangesloten. Hierbij worden de zogenaamde scope 1, de directe CO^2-uitstoot veroorzaakt door eigen bronnen binnen de organisatie (zoals de uitstoot door eigen gebouw-, vervoer- en productie-gerelateerde activiteiten) en scope 2, de indirecte uitstoot van CO^2 door opwekking gekochte en verbruikte elektriciteit of warmte (bijv. de organisatie gebruikt deze energie intern, maar wekt deze niet intern op) in aanmerking genomen. Ook alle onroerend goed fondsen in de portefeuille van Provisum brengen jaarlijks verslag uit van hun CO^2-uitstoot.

Het fonds heeft op het gebied van klimaat geen expliciete doelstelling. Het streeft gegeven de beperkte (eigen) mogelijkheden om tot verbeteringen te komen, niet naar een absolute doelstelling maar naar een relatieve: een jaarlijkse vermindering van de CO^2-uitstoot. Bij dit

streven wordt gebruik gemaakt van het uitsluiten van een aantal fossiele sectoren en engagement via Sustainalytics. Daarnaast via de positieve selectie en engagement die AFAM met de beleggingsmanagers voert op dit gebied.

8.1 CO^2-uitstoot

Om de CO^2-uitstoot te meten worden twee maatstaven gehanteerd:

- de hoeveelheid kilo tonnen (1.000) CO^2-uitstoot van de portefeuille. Hierbij wordt het deel van CO^2-uitstoot van ondernemingen waarin het fonds een belang heeft in aanmerking genomen. Bezit Provisum bijvoorbeeld 0,2% van de aandelen van de onderneming, dan wordt ook 0,2% van de CO^2- uitstoot van die onderneming aan het fonds toegewezen. Zo was de gemeten hoeveelheid uitstoot in 2021 van de aandelenportefeuille 25,6 ton CO^2.

- de hoeveelheid CO^2-uitstoot gerelateerd aan de omzet van de ondernemingen. Dit geeft een indruk van de CO^2-intensiteit van de portefeuille. Hoeveel CO^2-uitstoot heeft een onderneming nodig voor een bepaalde hoeveelheid bedrijfsomzet? Vervolgens wordt de gemiddelde CO^2-efficiëntie van alle ondernemingen waarin wij beleggen bij elkaar geteld om tot de voetafdruk van de hele portefeuille te komen. Ook hier geldt, niet iedere onderneming weegt even zwaar mee. Dit hangt af van hoe groot het belang is van de onderneming in onze portefeuille is. De ondernemingen waarin wij veel beleggen, tellen dus zwaarder mee. De CO^2-uitstoot op basis van dit criterium wordt uitgedrukt in een CO^2-emissiefactor, de eenheid van dit kengetal. Voor de aandelenportefeuille was dit 175,2.

Beide resultaten zijn vergeleken met de algemene index MSCI ACWI en de door het fonds gehanteerde benchmark inclusief de niet-fossiele uitsluitingen. De resultaten van de vergelijking waren als volgt.

<u>Aandelen</u>

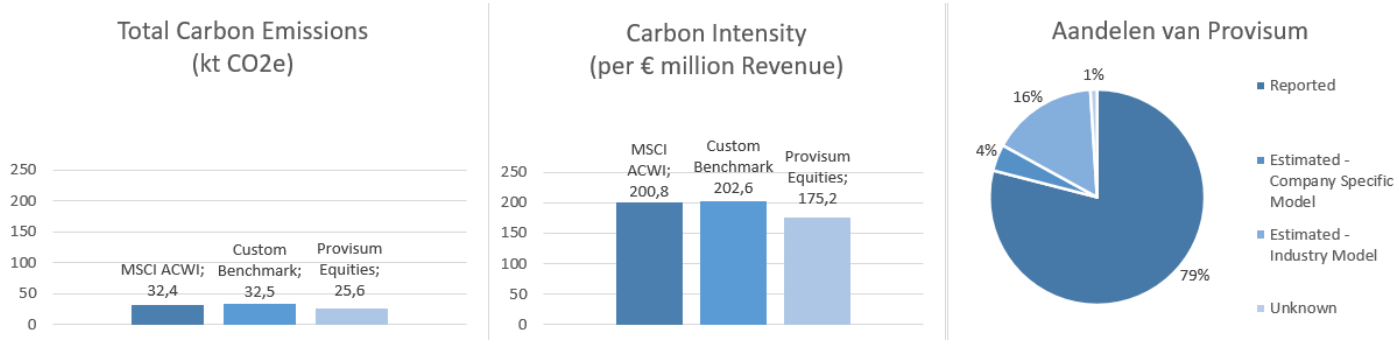

De CO^2-bijdrage van de aandelenportefeuille is lager dan die van de benchmarks. Dit is het resultaat van een selectie van de externe managers door AFAM. De voetafdruk van de portefeuille is verminderd ten opzichte van voorgaand jaar. De total carbon emission en de carbon intensity waren in 2020 resp. 31,6 en 177,6.

Het diagram aan de rechterkant laat de dekking en berekeningsmethode zien die is gebruikt voor de gegevens, wat een indicatie geeft van de betrouwbaarheid van de gegevens. Het grootste gedeelte van de gegevens, zo'n 79%, is daadwerkelijk is gemeten. Dit duidt op een hoge nauwkeurigheid. Rond de 4% van de gegevens is geschat op basis van bedrijfsspecifieke modellen en de rest is geschat op basis van algemene sectormodellen, wat over het algemeen minder nauwkeurig is. Een klein deel van de portefeuille van Provisum, zo'n 1%, bestaat uit bedrijven die niet in de database vallen.

Obligaties

Hoewel AFAM ook de voetafdruk van Investment Grade-portefeuille en de High Yield-portefeuille heeft bekeken, wordt hierover in dit rapport niet gerapporteerd omdat beide beleggingscategorien in 2022 zullen worden verkocht. Dit geldt ook voor de rapportage over de klimaatrisico's; zie hierna. De CO^2-intensiteit van de staatsobligaties is buiten beschouwing gelaten vanwege de beperkte beschikbaarheid van data, maar ook omdat de methodologie voor het op de juiste wijze toekennen en meten van CO^2- emissies voor landen nog niet goed is ontwikkeld.

Onroerend goed

Via het lidmaatschap van GRESB kan er worden beschikt over de gegevens van fondsen die verslag doen van hun CO^2-uitstoot. Waar deze informatie niet beschikbaar is, is de gemiddelde CO^2-uitstoot genomen van het deel van de portefeuille waar wel rapportages over zijn. Voor het overige gedeelte is er een schatting gedaan op basis van het aantal vierkante meter en het energieverbruik.

Totale uitstoot Provisum vastgoed in tCO_2, 2021	1.799,88
Per **belegde miljoen**	13,51
Dekking	94,67%

In vergelijking met 2020, is de uitstoot toegenomen: per belegde miljoen euro bedroeg de CO^2-uitstoot in 2020 10,67, tegenover 13,51 nu. Dit komt door betere schattingsmethodes voor het directe gedeelte en veranderingen in de onderliggende samenstelling van de indirecte vastgoedfondsen.

8.2 Klimaatrisico's

8.2.1. ALM-studie

Als onderdeel van de ALM-studie zijn in 2021 de transitierisico's onder de loep genomen. Als basis dienden de vier "disruptieve" deterministische energie transitiescenario's met een 5-jaars horizon van DNB (het onderzoek "An energy transition risk stress for the financial system of the Netherlands"). De uitkomsten waren overzichtelijk gegeven de hoge dekkingsgraad van het fonds: de dekkingsgraad daalt maximaal met 12%-punten als gevolg van de klimaattransitierisico's. Dit is aanzienlijk minder dan in een aantal slecht weer scenario's die in de ALM-studie voor de vaststelling van de strategische asset allocatie zijn gebruikt.

8.2.2 Carbon Transition Risk-beoordelingskader

AFAM heeft met gegevens van MSCI een Carbon Transition Risk-beoordelingskader opgesteld. Dit kader stelt vast welke bedrijven potentiële winnaars en verliezers in de verschillende sectoren zijn door de mate en het management van de risico's en kansen van bedrijven vast te stellen in relatie tot de transitie naar een koolstofarme economie. Er worden vijf categorieën gehanteerd. De twee uitersten zijn aan de ene kant van het spectrum de potentieel "gestrande activa" en aan de andere kant de categorie "oplossingen".

Hieronder wordt een overzicht van de aandelenportefeuille gegeven, waarbij de neutrale categorie (de grootste categorie) buiten beschouwing is gelaten om aldus wat betreft de overige vier een beter inzicht te geven in hoeverre de portefeuille klaar is voor de energietransitie.

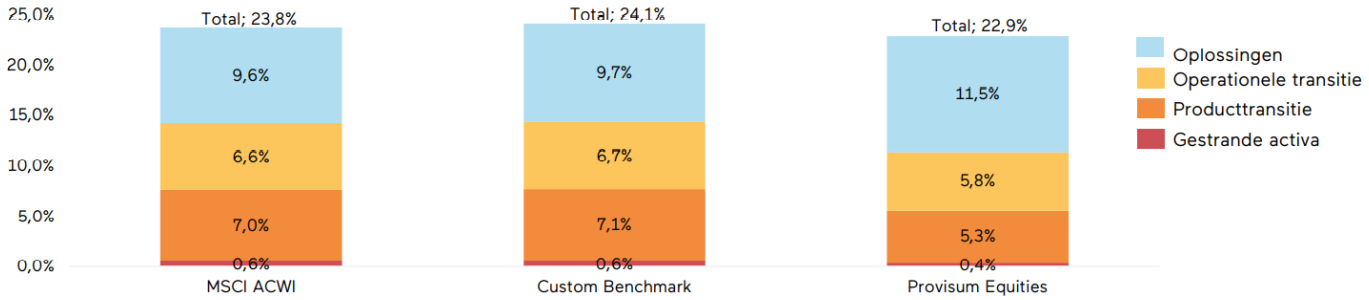

Carbon metrics ©2022 MSCI ESG Research LLC. Reproduced by permission.

De categorie 'oplossingen' is het beste vertegenwoordigd. De gestrande activa, product- en operationele risico's (categorie 1-3) vormen de kleinste segmenten. Dit wil zeggen dat de geselecteerde beleggingsmanagers zich bewust zijn van de financiële risico's en maatregelen nemen om het profiel van de portefeuille te verbeteren.

9. Impact beleggingen

Bij deze vorm van beleggen wordt niet alleen een financieel rendement, maar ook bepaalde vormen van maatschappelijk rendement nagestreefd door bij te dragen aan het oplossen van sociaaleconomische of milieuvraagstukken. Problemen die zich bij deze categorie nu nog voor doen zijn o.a. het onvoldoende beschikbaar zijn van gestandaardiseerde manieren om de bereikte impact te meten en met welk risicoprofiel dit gerealiseerd wordt.

Het fonds voert (nog) geen beleid inzake impact beleggen. Wel is per ultimo 2021 voor 7,5% van de aandelenportefeuille in impactfondsen belegd. Voor de classificatie als impact beleggingsfonds is een combinatie van criteria van AFAM zelf en van Impact Management Project (IMP) gehanteerd.

10. Onroerend goed

Voor onroerend goed gelden in het algemeen andere instrumenten. Er wordt onderscheid gemaakt tussen beleggingen in (direct) onroerend goed door het fonds zelf in winkels in Nederland en indirect onroerend goed beleggingen via fondsen.

10.1. Direct onroerend goed

Om de duurzaamheid van het direct gehouden onroerend goed te meten wordt gebruik gemaakt van het internationaal toegepaste meetinstrument BREEAM (Building Research Establishment Environmental Assessment Method). Hiermee wordt door een onafhankelijke, gecertificeerde expert de duurzaamheidskwaliteit van het onroerend goed vastgesteld, waarop vervolgens actie ondernomen kan worden om de kwaliteit te verbeteren.

De BREEAM-evaluatie en certificering is in 2021 afgerond. Alle gebouwen in de direct onroerend goed portefeuille zijn nu gecertificeerd. Een pand heeft de score Very good, zeven panden hebben een score 'Good', twee gebouwen hebben een score 'Acceptable' en vijf gebouwen hebben een score 'Pass'. Het bestuur heeft de initiatieven om de BREEAM-scores te verbeteren on hold gezet in verband met het besluit om deze beleggingscategorie af te bouwen.

10.2. Indirect onroerend goed

Om de onroerend goedbeleggingsfondsen te toetsen in het kader van het MVB-beleid zijn de principes van het fonds vertaald naar de volgende toetsingscriteria.

- Het fonds belegt bij voorkeur in onroerend goed fondsen die de UNPRI hebben ondertekend; 2 van de 3 fondsen voldoen hieraan.
- Het uitsluitingenbeleid is van toepassing op de huurders van het onroerend goed; geen van de fondsen hebben hiervoor een beleid. Dit is vooralsnog geen reden geweest om niet in de fondsen te beleggen.
- Het fonds belegt uitsluitend in fondsen die deelnemen aan Global Real Estate Sustainability Benchmark (GRESB), ten minste een rating hebben van vier sterren en het oogmerk hebben om in de overall score verder te verbeteren; zie hierna

GRESB beoordeelt en benchmarkt vastgoed op het gebied van milieu, maatschappij en bestuur (ESG). De beoordeling leidt tot een totaal score in punten en in aantal sterren die de relatieve positie van een beleggingsfonds ten opzichte van de peers aangeeft. De maximale score is 5 sterren. De vastgoedfondsen van Provisum behaalden in 2021 een goede GRESB-beoordeling. Twee fondsen kregen een rating van 5 sterren en een fonds 4 sterren. De score van de gehele portefeuille was 90. Dit is vijf punten hoger dan de score van het jaar ervoor, waarmee het de 'Green Star'-erkenning, de hoogste erkenning, verkreeg.

11. Overige

11.1 Betrokkenheids- en stembeleid

Conform de wet Financieel toezicht dienen pensioenfondsen hun betrokkenheidsbeleid, de uitvoering ervan en de hoofdlijnen van hun beleggingsstrategie op hun website openbaar te maken. Daarnaast dienen pensioenfondsen, bepaalde kernelementen van de overeenkomst met de vermogensbeheerder op hun website bekend te maken. Voor de uitwerking van deze bepalingen wordt verwezen naar de website, Stemmen en engagement - Provisum.

11.2 SFDR

Op 10 maart 2021 is de Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR) in werking getreden en moeten financiële instellingen rapporteren over hoe wordt omgegaan met de belangrijkste ongunstige effecten van de beleggingsbeslissingen op mens, milieu en samenleving. Omdat de mogelijke kosten van deze rapportage onduidelijk zijn heeft het pensioenfonds besloten om vooralsnog geen rekening te houden met deze effecten, zoals beschreven in Artikel 4 van de SFDR. Daarbij wordt gebruik gemaakt van de mogelijkheid die de wet biedt voor kleinere financiële partijen ('opt out'). Het pensioenfonds zal dit opnieuw bekijken zodra de verdere uitwerking van de rapportage-eisen zijn gepubliceerd en het pensioenfonds tegen aanvaardbare kosten aan deze eisen kan voldoen.

Tegelijkertijd classificeert het fonds de pensioenregeling als 'overig product'. Dit betekent dat het fonds duurzaamheidsrisico's en belangrijkste ongunstige effecten niet meeneemt in haar

beleggingsbeslissingen op product-niveau. Ook wordt er geen rekening gehouden met de waarschijnlijke effecten van duurzaamheidsrisico's op het rendement van de financiële producten, die Provisum beschikbaar stelt. De reden om geen duurzaamheidseffecten en ongunstige effecten mee te nemen op product-niveau is dat het pensioenfonds momenteel geen beschikking heeft over gegevens die hier inzicht in kunnen bieden en dat de rapportageverplichtingen tot hogere kosten (kunnen) leiden.

Een en ander is vastgelegd in een zogenaamde SFDR-verklaring, die gepubliceerd is op de website, Sustainable Finance Disclosure Regulation - Provisum.

11.3 Nederlands Klimaatakkoord

Dit akkoord moet bijdragen aan een vermindering van de uitstoot van CO^2. Hoewel het fonds klimaat een zeer belangrijk onderwerp vindt, heeft het niet zelf de Commitment van de financiële sector aan het Klimaatakkoord ondertekend, maar AFAM wel. Hierdoor is het fonds indirect betrokken bij het Klimaatakkoord.

11.4 UNPRI

Een aantal grotere Nederlandse pensioenfondsen en grote pensioenuitvoerders hebben de UN Principles for Responsible Investment (UNPRI) een initiatief van de Verenigde Naties ondertekend. Het bestuur van het fonds heeft besloten om hiertoe nog niet over te gaan. Het bestuur wenst eerst nog meer stappen te zetten in de uitwerking van het beleid en nader onderzoek te doen naar de omvang van de met de ondertekening samenhangende werkzaamheden, alvorens tot ondertekening over te gaan.

11.5 Beleggen in Nederland

Het fonds staat positief tegenover het doen van beleggingen in Nederland. De deelnemers en aangesloten werkgevers hebben baat bij een gezonde Nederlandse economie. Het doen van beleggingen in Nederland kan gezien worden als een invulling van de maatschappelijke verantwoordelijkheid van het fonds. De reikwijdte moet evenwel getoetst worden aan het zorgvuldig beleggen in het belang van de deelnemers, de omvang en mogelijkheden van het fonds en de verwachte impact. Op grond van deze overwegingen belegt het fonds niet specifiek in Nederland.

Disclaimer:

De grootst mogelijke zorgvuldigheid is betracht bij het samenstellen van dit rapport. Echter voor onjuistheden en onvolledigheden met betrekking tot de informatievoorziening, op welke grond dan ook, kunnen de aanleverende partijen, het pensioenfonds en de samenstellers van het rapport op geen enkele wijze verantwoordelijk worden gesteld. Geen enkele aansprakelijkheid wordt aanvaard.

Disclaimer Anthos Fund & Asset Management

Dit document wordt uitsluitend verstrekt op vertrouwelijke basis voor informatie- en discussiedoeleinden en vormt geen aanbod, marketing of uitnodiging in welk rechtsgebied dan ook. Het is samengesteld door Anthos Fund & Asset Management B.V. ('Anthos') en mag niet worden vermenigvuldigd of verspreid aan anderen zonder de voorafgaande schriftelijke instemming van Anthos.

Anthos (KvK-nummer 34258108) heeft een vergunning van de Nederlandse Autoriteit Financiële Markten. Dit document is uitsluitend bedoeld voor professionele beleggers zoals bedoeld in de Wet op het financieel toezicht of personen die gemachtigd zijn dergelijke informatie te ontvangen op grond van andere toepasselijke wet- en regelgeving. Dit document is niet bedoeld voor personen in rechtsgebieden waar (op basis van de nationaliteit, verblijfplaats van die persoon of anderszins) het aanbieden van buitenlandse financiële diensten niet is toegestaan, zoals burgers en ingezetenen van de VS, of waar de diensten van Anthos niet beschikbaar zijn. Anthos heeft geen registratie of andere kennisgevingen gedaan aan de bevoegde wetgevende autoriteiten in relatie tot dit document.

Meningen of informatie opgenomen in dit document vormen op geen enkele wijze een uitnodiging, aanbod of aanbeveling om een effect te kopen, verkopen of hier afstand van te doen, of om een transactie aan te gaan of om een beleggingsadvies of -dienst te verlenen. Een persoon moet voorafgaand aan het doen van een belegging in een product van Anthos zorgvuldig de beschikbare juridische documentatie lezen die door Anthos is opgesteld.

Hoewel Anthos streeft om juiste, complete en actuele informatie te verschaffen, afkomstig van betrouwbare bronnen, wordt er geen (directe of indirecte) garantie of verklaring afgegeven over de juistheid of volledigheid van deze informatie.

De waarde van beleggingen kan fluctueren. In het verleden behaalde resultaten bieden geen garantie voor de toekomst. De weergegeven scenario's zijn een schatting van het toekomstige rendement op basis van gegevens uit het verleden, en geven geen exacte indicatie. Uw rendement hangt af van hoe de markt presteert en hoe lang u de belegging/het product aanhoudt.

Disclaimer MSCI

Although Provisum’s information providers, including without limitation, MSCI ESG Research LLC and its affiliates (the “ESG Parties”), obtain information (the “Information”) from sources they consider reliable, none of the ESG Parties warrants or guarantees the originality, accuracy and/or completeness, of any data herein and expressly disclaim all express or implied warranties, including those of merchantability and fitness for a particular purpose.

The Information may only be used for your internal use, may not be reproduced or redisseminated in any form and may not be used as a basis for, or a component of, any financial instruments or products or indices.

Further, none of the Information can in and of itself be used to determine which securities to buy or sell or when to buy or sell them. None of the ESG Parties shall have any liability for any errors or omissions in connection with any data herein, or any liability for any direct, indirect, special, punitive, consequential or any other damages (including lost profits) even if notified of the possibility of such damages.

Bijlage 1: Nadere uitwerking uitsluitingsbeleid

De volgende typen directe beleggingen in ondernemingen worden uitgesloten:

a. Controversiële wapens: Provisum sluit ondernemingen uit die direct betrokken zijn bij de productie van en/of handel van wapens waarvan het gebruik leidt tot schending van fundamentele mensenrechten. Ook sluit Provisum ondernemingen uit die indirect door een eigendom van meer dan 10% of via een dochteronderneming of het moederbedrijf betrokken zijn bij de productie van en/of handel van wapens. Het betreft binnen deze controversiële wapens de volgende categorieën inclusief de van toepassing zijnde conventies of internationale verdragen waarmee de categorie is verboden of aan banden is gelegd:

- Antipersoonsmijnen: Anti-Personnel Mine Ban Convention (1999)

- Biologische wapens: Biological land Toxin Weapons Convention (1972)

- Chemische wapens: The Chemical Weapons Convention (1997)

- Clustermunitie: Convention on Cluster Munitions (2008)

- Munitie met verarmd uranium: geen conventie van toepassing

- Nucleaire wapens: Non-proliferation Treaty (1968)

- Witte fosfor wapens: geen conventie van toepassing is.

Betrokkenheid wordt mede geïnterpreteerd als het produceren van onderdelen die essentieel zijn voor de wapens (key) en/of specifiek voor deze wapens gemaakt worden (dedicated).

b. Tabak, pornografie en gokken: Provisum sluit ondernemingen uit die betrokken zijn bij tabak, pornografie, gokken, palmolie en verkoop van wapens aan burgers. Betrokkenheid wordt als volgt geïnterpreteerd:

- Tabak: meer dan 5% van de opbrengsten van de onderneming is afkomstig uit de productie van tabak of 5% of meer van de opbrengsten van de onderneming is afkomstig uit de verkoop van tabak.
- Pornografie: meer dan 5% van de opbrengsten van de onderneming is afkomstig uit de productie of distributie van pornografie.
- Gokken: meer dan 5% van de opbrengsten van de onderneming is afkomstig uit gokactiviteiten, productie van gespecialiseerde uitrusting voor de gokindustrie of ondersteunende producten/ diensten voor gokactiviteiten.
- Palmolie: meer dan 5% van de omzet is afkomstig uit de productie of distributie van palmolie.
- Wapens: alle bedrijven die betrokken zijn bij de verkoop van wapens aan burgers.

c. Global compact schendingen. Waar ondernemingen duidelijk en op grove wijze de principes van het UN Global Compact schenden, sluit het fonds het beleggen in deze ondernemingen uit. De UN Global Compact is een initiatief van de Verenigde Naties en dateert van 2000. Het vormt zowel een beleidsplatform als een praktisch kader voor ondernemingen die zich willen verbinden aan duurzaamheid en verantwoord ondernemen. Het initiatief stelt zich ten doel om bedrijfsactiviteiten en -strategieën overal ter wereld in overeenstemming te brengen met tien universele aanvaarde beginselen,

- Mensenrechten (afgeleid van de Universele verklaring van de rechten van de mens)
  - Beginsel 1, Bedrijven dienen de internationaal geaccepteerde mensenrechten te eerbiedigen en

- Beginsel 2, bedrijven dienen zich er steeds van te verzekeren dat zij niet medeplichtig worden aan schending van mensenrechten.
- Arbeid (afgeleid van de Verklaring van de ILO inzake fundamentele arbeidsrechten)
  - Beginsel 3, Bedrijven dienen de vrijheid van vakvereniging en de effectieve erkenning van het recht op collectieve onderhandelingen in stand te houden;
  - Beginsel 4, iedere vorm van verplichte en gedwongen arbeid uit te bannen;
  - Beginsel 5, kinderarbeid effectief af te schaffen en Beginsel 6, discriminatie in arbeid en beroepsuitoefening te bestrijden.
- Milieu (afgeleid van de Verklaring van Rio inzake milieu en ontwikkeling)
  - Beginsel 7, Bedrijven dienen voorzichtig om te gaan met milieukwesties;
  - Beginsel 8, initiatieven te ondernemen om een groter verantwoordelijkheidsbesef op milieugebied te bevorderen;
  - Beginsel 9, de ontwikkeling en verspreiding van milieuvriendelijke technologieën te stimuleren.
- Anti-corruptie (afgeleid van het Verdrag van de Verenigde Naties tegen corruptie)
  - Beginsel 10, Bedrijven moeten elke vorm van corruptie tegen gaan, inclusief afpersing en omkoping.

d. Enkele fossiele sectoren (vanaf april 2022), te weten:
  - Arctic olie: als meer dan 5% van de opbrengsten van de onderneming afkomstig is uit arctic olie.
  - Olie uit teerzand: als meer dan 5% van de opbrengsten van de onderneming afkomstig is uit olie uit teerzand.
  - Steenkool:
    - In ontwikkelde landen: als meer dan 10% van de opbrengsten van de onderneming komt uit generation of extraction van steenkool.
    - In emerging markets (gebaseerd op de landen die in de MSCI EM zijn opgenomen): als meer dan 25% van de opbrengsten van de onderneming komt uit generation of extraction (tot 2030).

STICHTING PENSIOENFONDS PROVISUM

POSTBUS 7873

1008 AB AMSTERDAM

Jachthavenweg 111

1081 KM Amsterdam

T: 020 – 621 3891

E: info@provisum.nl

W: www.provisum.nl